

Afscheid van de Nederlandse Minister van Financien dhr. Gerrit Zalm

Inleiding gepresenteerd door Dr. Emsley D. Tromp; President van de Bank van de Nederlandse Antillen ter gelegenheid van het afscheid van de Nederlandse Minister van Financien, Gerrit Zalm; Willemstad, 5 februari 2007

Dames en heren, goedemiddag,

Het doet mij groot genoegen de opening te mogen verrichten van dit seminar ter ere van het afscheid uit de actieve politiek van de Nederlandse minister van Financien, Gerrit Zalm. Het leek ons passend daarvoor de ministers van Financien van de nu nog drie landen van het Koninkrijk bij elkaar te brengen en hun iets te laten vertellen over de grote uitdagingen waarmee ze in hun werk geconfronteerd worden. Minister van Financien is mijns inziens de zwaarste portefeuille in een regering. De minister van Financien is verantwoordelijk voor de bewaking van de financiële kaders van het regeerprogramma en staat onder vrijwel continue druk van de collega-ministers die liever meer dan minder willen uitgeven. Het is vervelend maar waar: tegenvallers komen veel vaker voor dan meevallers. De minister van Financien heeft dan de ondankbare taak de collega-ministers te overtuigen akkoord te gaan met impopulaire maatregelen om de gaten in de begroting te dichten en het financiële beleid van de regering op de rails te houden. In dit opzicht kunnen we veel van Gerrit Zalm leren.

Voordat ik wat dieper inga op de nalatenschap van Gerrit, wil ik u een beknopt overzicht geven van zijn carrière. Gerrit Zalm studeerde in 1975 af in de algemene economie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.

In datzelfde jaar trad hij in dienst van het ministerie van Financien als medewerker bij het bureau Economische Aangelegenheden van de afdeling Begrotingsvoorbereiding. Vanaf 1977 was hij hoofd van dat bureau en vanaf 1978 hoofd van de gehele afdeling. In 1981 volgde de benoeming tot plaatsvervangend directeur Begrotingszaken, tevens hoofd van de afdeling Begrotingsvoorbereiding. In 1983 werd Gerrit Zalm plaatsvervangend directeur Algemene Economische Politiek op het ministerie van Economische Zaken en in 1985 directeur van dezelfde directie. Vanaf 1988 was hij werkzaam bij het Centraal Planbureau, eerst als onderdirecteur en sinds 1989 als directeur. Sinds 1990 was hij tevens bijzonder hoogleraar economische politiek aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Gerrit Zalm was van 22 augustus 1994 tot 22 juli 2002 minister van Financien in het Eerste en Tweede Kabinet Kok. In 2002-2003 was hij lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en voorzitter van de fractie van de VVD. Op 27 mei 2003 werd hij benoemd tot minister van Financien en tevens tot vice-minister-president in het Tweede Kabinet Balkenende. Op 7 juli 2006 is hij opnieuw benoemd tot minister van Financien en tevens tot vice-minister-president in het Derde Kabinet Balkenende. Gerrit Zalm is daarmee de langstzittende minister van Financien van Nederland geweest.

Als minister van Financien werd Gerrit door vriend en vijand gerespecteerd om zijn professionalisme, visie en doorzettingsvermogen in het gezond maken van de Nederlandse overheidsfinancien. En hij heeft zijn doel bereikt. In zijn eerste periode als minister heeft hij bereikt dat Nederland slaagde voor het EMU-examen en deel kon uitmaken van de eerste groep landen die de Europese Monetaire Unie vormden en de nationale valuta verruilden voor de Euro. In zijn tweede periode als minister heeft hij de als gevolg van de economische teruggang verslechterde overheidsfinancien weer gezond gemaakt, wat geïllustreerd wordt door een begrotingsoverschot, dalende schuld en schuldquote vanaf 2006. Door de verbetering van de overheidsfinancien ontstond er ruimte voor verlaging van de winstbelasting, verlaging van bepaalde sociale premies en verhoging van de AOW toeslag.

Wat is Gerrit's succesformule? Zijn beleid kan worden getypeerd als een op normen gebaseerd trendmatig begrotingsbeleid. Die normen zijn bekend geworden als de "Zalm-norm". Ik laat het graag aan Gerrit zelf over om daar ons zo meteen meer over te vertellen.

De ontwikkeling in de overheidsfinancien in de Nederlandse Antillen en Aruba zijn in feite een spiegelbeeld van de ontwikkeling in Nederland. Wij hebben te maken met grote tekorten op de begroting, een oplopende schuld en stijgende schuldquote.

Vooraf in de Nederlandse Antillen heeft de schuld een zodanige omvang bereikt dat de rentelasten een aanzienlijk deel van de beschikbare inkomsten absorberen, waardoor steeds minder geld beschikbaar is voor de uitvoering van het overheidsbeleid op het gebied van onder meer onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur, criminaliteitsbestrijding en armoedebestrijding. De gevolgen hiervan voor onze samenleving ondervinden we dagelijks.

Hoewel de Nederlandse Antillen en Aruba door hun kleine, zeer open economieën kwetsbaar zijn voor externe schokken met repercussies voor de begroting, zijn de structureel zwakke overheidsfinancien voor een belangrijk deel

het gevolg van een gebrek aan normering. Een stelsel van wettelijk vastgelegde begrotingsnormen in combinatie met een meerjarig begrotingskader draagt bij aan versterking van de begrotingsdiscipline en daarmee aan het realiseren van de doelstellingen met betrekking tot het begrotingstekort en de schuldquote in het regeerprogramma. Voor een succesvolle introductie van begrotingsnormering is een brede politieke ondersteuning vereist om de continuïteit van het beleid te kunnen waarborgen. Immers, de gezondmaking van de overheidsfinanciën overstijgt doorgaans de zittingsperiode van een regering.

In de eind vorig jaar overeengekomen slotverklaringen over de toekomstige staatkundige positie van de eilanden van de Nederlandse Antillen is de introductie van begrotingsnormering expliciet opgenomen. Dit sluit aan op de voorbereidingen die door de minister van Financiën in gang zijn gezet en hebben geresulteerd in concept-wetgeving voor de introductie van begrotingsnormen in de Nederlandse Antillen. Op Aruba zal een gemengde Arubaans-Nederlandse werkgroep de introductie van begrotingsnormering voorbereiden. Hiermee wordt de basis gelegd voor een structurele aanpak van de begrotingsproblematiek die, op voorwaarde van brede politieke ondersteuning, uitzicht biedt op duurzaam gezonde overheidsfinanciën.

Naast de lessen die Gerrit Zalm ons kan leren over effectief begrotingsbeleid, wil ik zijn meer directe betrokkenheid bij de Nederlandse Antillen en Aruba niet onvermeld laten. Gerrit stond altijd open voor onze voorstellen met betrekking tot het behoud en verdere uitbouw van de economisch belangrijke internationale financiële dienstensector. Hij werkte op constructieve wijze mee met het zoeken naar oplossingen die zowel voor ons als voor Nederland acceptabel waren. De verschillende aanpassingen van de BRK zijn daar een goed voorbeeld van. Verder heeft Gerrit ook een belangrijke rol gespeeld in het schuldsaneringsvoorstel dat is opgenomen in de slotverklaring van 2 november 2006.

Ik wil nu graag het woord geven aan de ministers van Financiën. Gerrit Zalm zal de spits afbijten met een presentatie over de succesfactoren van zijn begrotingsbeleid, waarin uiteraard de norm die zijn naam draagt ruime aandacht krijgt. Daarna volgt Nilo Swaan, minister van Financiën van Aruba, met een uiteenzetting van zijn ervaringen met de invoering van de Belasting op Bedrijfsomzetten (BBO) in Aruba. Ersilia de Lannooy, minister van Financiën van de Nederlandse Antillen, sluit de presentaties af met een overzicht van de oorzaken van de onhoudbare begrotingssituatie, hoe de problematiek is aangepakt, wat de resultaten tot nu toe zijn en haar visie voor de toekomst.

Na de presentaties volgt een paneldiscussie onder leiding van oud-Gouverneur Jaime Saleh, waarbij er gelegenheid is voor het beantwoorden van vragen uit de zaal. Na afloop bent u welkom in het Atrium van de Bank voor een receptie aangeboden door de Nederlandse Vertegenwoordiging in de Nederlandse Antillen.

Ik nodig nu graag Gerrit uit zijn presentatie te houden